

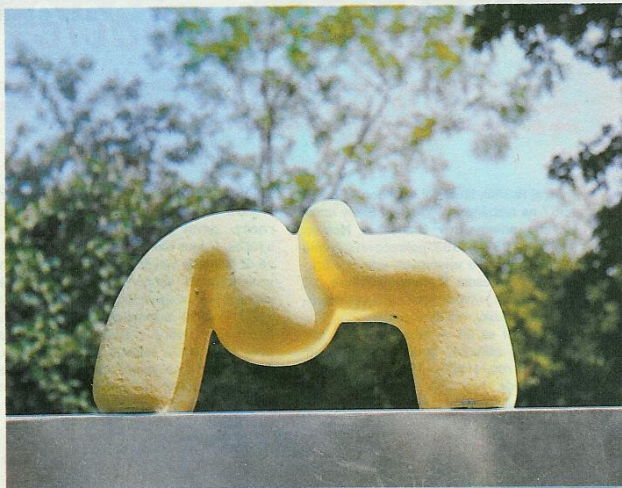

Zastavme sa pri jeho najvýznamnejších sochárskych dielach z cyklu Asociácie. Môžeme na nich pozorovať vývoj, ktorým umelec postupne dospel k týmto kreáciám, ktoré predstavujú kvalitatívne nový stupeň, novú výtvarnú poetiku a nové významy. V prvom sochárskom cykle sa Rusňák sústredil na budovanie objemov, v Asociáciách však ide o problém priestoru. Inšpiráciu ku vzniku Organických foriem umelec čerpal zo života prírody, v Asociáciách sa stretáme so zložitejšími obsahmi. Ich asociatívnosť je vyjadrená i názvami sôch, z ktorých spomenieme aspoň niektoré: *Niké* (1976), *Brána protikladov* (1978), *Zrodenie Venuše* (1979), *Posolstvo času* (1979), *Karyatída* (1980), *Milenka vetrov* (1982), *Plod života* (1980—1983), *Brána slasti* (1983), *Meditácia* (1982), *Materstvo* (1985), *Štruktúra lásky* (1986). Samotné názvy Rusňákových sochárskych kreácií pomáhajú pochopiť jeho dielo.

Plod lásky (1982) ▶

Brána protikladov (1976)

V čom spočíva prínos, novosť a originalnosť Rusňákovskej výtvarnej poetiky v cykle Asociácií? Rusňák buďoval vlastný umelecký program opáčnym spôsobom, ako je proces štylizácie tvaru, ktorý sa uplatňuje v poetike väčšiny výtvarníkov. Spočiatku, v cykle Organické formy, vytváral a buďoval nové objemy narastajúce od prvej bunky k zložitejším formáciám. Tieto sochy nazvané Organické formy nie sú štylizované podoby prírody, ale príroda ako zdroj inšpirácie sa v dielach prejavuje ako analógia princípu narastania. V cykle Asociácií autor rozvinul priestorovosť sochy. Bohaté výtvarné podoby asociácií majú úlohu symbolu. V cykle Asociácií sa uplatnilo umelcovo čítanie priestoru — rozpätie, voľnosť, sloboda, rozvoj. Predobrazom umelcovho utvárania priestoru bol strom — jeho rozvetvená koruna. Rusňákovske sochy sú asymetrické, utvárané na pohľady zo všetkých strán a v každom z nich sa objavujú nové podoby. Vnútrotný priestor týchto výtvarných diel sa plne uplatní vo väčšom meradle realizácie.

Akým spôsobom sa utvárajú asociatívne

podoby v týchto priestorových kreáciách? V plynulom vznešom tvare, ktorým prúdi životná energia akoby v nekonečnom kolebehu, vnímame metamorfózy podôb meniace sa pod zorným uhlom nášho pohľadu. Stávame sa svedkami ich zrodu i premeny. Koncepcia Rusňákových Asociácií má filozofickú hĺbku a jeho diela sú sochársky mimodiadne náročné. Od diváka vyžadujú aktivitu, prebúdzajú v ňom básnicka. Majú vlastnú vitalitu a energiu a súčasne na nás pôsobia svojou mäkkou plynulosťou, čistotou, poézou utoru v súhre svetiel a tieňov. Výsledný pocit, ktorý tieto diela vyvolávajú, je harmónia.

Juraj Rusňák sa snaží oživiť a upevniť najvlastnejšie princípy sochárskeho umenia. Oporou v úsilí a vzorom v kvalite mu bola tradícia starých svetových kultúr. Ako sám vyznáva, učiteľmi mu boli Tutmosis, Feidias, Michelangelo a Indovia, Mayovia a Aztékovia... Rusňák je pritom moderným sochárom s vlastným osobným prínosom.

Tvorba Juraja Rusňáka vyviera zo vzťahu k životu, vyrastá z etiky a smeruje k estetickému stvárneniu. Plné uplatnenie tohto diela si vyžaduje participovanie na vytváraní životného prostredia. Umelec vytvoril niekoľko monumentálnych diel, z ktorých spomenieme kamennú fontánu v Piešťanoch (1972—1974), kamennú plastiku v Liptovskej Stelnici (1976—1979) alebo priestorovú kamennú plastiku v Nitre (1978—1982) a sústavu relievov v Liečebnom dome Ozón v Bardejove (1971 až 1976).

Juraj Rusňák má v slovenskej modernej sochárskej tvorbe jedinečné postavenie svojim dôsledným rozvíjaním priestorového princípu, úsilím o harmóniu spojenú s meditativným ladením diela. Priestorovosť sochy sa tu premieta ako problematika svetla a tieňa so svojou transcendentnou a symbolickou hodnotou. V tejto sfére sa prejavuje Rusňák ako umelec básnického ducha. Sochárskym cyklom Asociácie vytvoril novú poetiku v našom i svetovom sochárstve.